

Gálik Zoltán

A BRIT ALKOTMÁNYOS MONARCHIA ESETE ANDRÁSSAL, YORK VOLT HERCEGÉVEL: ALKOTMÁNYJOGI, CÍMJOGI ÉS NEMZETKÖZI DIMENZIÓK

2025.11.07.

ÖSSZEFOGLALÓ

- III. Károly brit uralkodó 2025. november 3-án nyílt királyi levélben megfosztotta testvérét, András herceget (York herceget) a „herceg” („prince”) méltóságtól és az „Ő királyi fensége” (HRH) megszólítástól, majd királyi meghagyással törölte a „York hercege” címet a a főnemesség hivatalos névjegyzékéből.
- A lépés egy 2019 óta tartó, fokozatos közjogi–protokolláris „leépítési” folyamat lezárása volt a Jeffrey Epstein-ügy nyomán, beleértve a 2022-es peren kívüli egyezséget és a közfeladatokról való visszalépést.
- Az eset alkotmányjogilag precedenst teremt, mert a Korona prerogatív eszközökkel rendezi a megszólítás, a méltóság és a cím használhatóságát parlamenti törvényhozás nélkül, ugyanakkor a hercegség mint jogi entitás megszüntetése továbbra is törvényhozási kérdés, az adminisztratív törlés pedig azonnali protokolláris jogvesztést eredményez.

III. Károly brit uralkodó 2025. november 3-án nyílt királyi levélben (angolul „*letters patent*”) megfosztotta testvérét, András, a „herceg” („*prince*”) méltóságtól és az „Ő királyi fensége” („*His Royal Highness*”, HRH) megszólítástól. Pár nappal korábban királyi meghagyással (*royal warrant*) utasította a Lordkancellárt hogy törölje a „York hercege” („*Duke of York*”) címet a főnemesség hivatalos névjegyzékéből („*Roll of the Peerage*”) (The Gazette, 2025a; 2025b).

A mostani lépés alkotmány jogi szempontból is különlegesnek bizonyul, mert a Korona az uralkodói felségjogok (prerogatív) eszközeivel (nyílt királyi levél, meghagyás) rendez közjogi és protokolláris státuszt a brit parlament jogszabályalkotása nélkül. A későbbiekben a cím megvonásával járó „anyagi jogi” területek szabályozása a törvényhozást is érintheti (House of Commons Library, 2025a; House of Commons Library, 2020).

Az elmúlt hat évben fokozatosan állt össze mindaz, ami a 2025. november 3-i intézményes döntésben csúcsosodott ki. 2019 óta több lépésben zajlott András, York hercege közjogi-protokolláris „leépítése”. A háttérben a Jeffrey Epstein-ügy áll: András a 2019-es televíziós interjúban védekezett az Epsteinhez fűződő kapcsolata vádja miatt, majd az ügyben nyilvánosságra lépett sértett, Virginia Giuffre által indított amerikai polgári pert 2022 februárjában peren kívül rendezte a felelősség elismerése nélkül. A rendkívül súlyos vád nemzetközi jogi dimenziót is kapott: az amerikai Kongresszus 2025 novemberében meghallgatást kért Andrew Mountbatten Windsor részvételével az Epstein-hálózat vizsgálatában, így a királyi családot érintő ügynek a transzatlanti politikai, jogi és társadalmi terében is folytatása lehet. András a 2019-es interjú utáni bejelentette visszavonulását a közjogi feladatokról, 2022-ben megtörtént katonai és védnöki tisztségeinek visszavétele. Az „Ő királyi fensége” megszólítás megszüntetése aktus okirati formában zárta le a közjogi-

protokolláris átrendezést. A bejelentése a Koronahivatal, a „The Gazette” hivatalos közlönyben tette közzé (The Gazette, 2025a).

Az alkotmányjogi és címjogi szerkezet megértéséhez érdemes elválasztani egymástól a megszólítást (HRH), a méltóságot („herceg”) és főnemesi címet („York hercege”). A méltóság és a főnemesi cím uralkodói felségjogi aktussal keletkezik és szűnik meg: ezekre a nyílt királyi levél az eszköz. Más a helyzet a főnemesi címekkel. A „York hercege” cím hagyományosan az uralkodó másodszülött fiának adományozott királyi hercegség. A cím 1385 óta létezik, az évszázadok során nyolcan kapták meg, legutóbb – 1986-ban – András. Ennek jogi megszüntetésére a modern gyakorlat szerint a törvényhozási út lenne a megfelelő. Klasszikus példa az 1917-ben elfogadott „Címfosztási törvény” („Titles Deprivation Act”) (legislation.gov.uk, 1917), amely az ellenséges hadviselőkhöz kötődő főnemesek címfosztását rendezte. A mostani megoldással a király nem szüntette meg a yorki hercegséget, mint jogi entitást, hanem adminisztratív-nyilvántartási eszközzel (uralkodói meghagyás és a névjegyzékből való törlés) tette fel nem használhatóvá (College of Arms, 2004; House of Commons Library, 2025a). Akit levettek a főnemesség hivatalos névjegyzékéből, azt hivatalos iratokban nem lehet a címmel megszólítani vagy protokolláris precedenciasorban elhelyezni. A 2025-ös adminisztratív „kiüresítés” után a cím nem lesz használatos, de továbbra is létezni fog. Megszüntetéséről törvényi úton lehetne dönteni.

Károly 2025 novemberi tevékenységének két fő iránya volt: a nyílt királyi levél a személyhez tapadó királyi megszólítás és a méltóságot semmisíti meg, az uralkodói meghagyás pedig leválasztja a személyt a címről az állami nyilvántartásban. A két eszköz együtt erős protokolláris és esetjogi hatással bír – a királyi ház tagja többé nem „Ő királyi fensége” és nem „herceg”, a „York hercege” cím pedig nem használható –, miközben a cím megszüntetése továbbra is törvényhozási kérdés marad. A brit parlament alsóházának iránymutatása e ponton jegyzi meg: a névjegyzékből való eltávolítás nem egyenlő a főnemesi cím jogi megszűnésével. Az alkalmazott eljárás az uralkodói felségjog határvidékén áll, ezért alkotmány jogilag precedenst teremt.

Az intézményi legitimitás szempontjából a Károly által alkalmazott minimális-beavatkozás kettős célt szolgál: elválasztja az egyéni felelősség kockázatát az intézmény egészének megítélésétől, miközben nem kényszeríti ki az esetleges kínos parlamenti vitát. A közvélemény-adatok alátámasztják a „taktika” helyességét: október végére András megítélése rekord mélyégben járt, a brit közvéleménykutató, a YouGov felmérése szerint a megkérdezettek 91% volt negatív véleménnyel András hercegről, miközben a király döntésének drasztikusan magas, 90% körüli társadalmi támogatottság volt. A monarchiáról alkotott közvélemény eközben csak mérsékelten mozdult el: egy másik közvéleménykutató, az Ipsos mérései szerint a monarchia megszüntetését párolók aránya kisebbségben marad (Ipsos, 2025; YouGov, 2025b).

A főnemesi cím és a méltóság megszűnéséhez több jogvesztés is kapcsolódik. A főnemesi cím megszűnése a mai brit jogban elsősorban jogosultság- és státuszvesztést jelent. Megszűnik a jogosultság a „York hercege” címre és a hozzá tartozó „Öméltósága” udvari megszólítás használatára, a cím elvesztője kiesik a protokolláris precedencia sorrendből. A továbbiakban nem tüntetik fel a „főnemesség hivatalos névjegyzékében” és elveszti a cím örökíthetőségét: a cím többé nem szállhat tovább férfiági örököseire, és az illető örökösei sem viselhetik a hozzá tartozó udvari címeket. A címerek használatának vonatkozásában megszűnik a jogosultság a főnemesi koronadísz és a címtartók viselésére, valamint a névjegykártyától a hivatalos meghívókig mindenhol lekerül a rangjelölése. A főnemesi cím elvesztésének parlamenti joghatása ma már nem jelentős, ugyanis a brit parlament 1999-es reformja óta az örökletes címmel rendelkező nemesek nem ülhetnek automatikusan a Lordok Házában. Azonban cím nélkül András már jelöltni sem

tudná magát a megüresedő örökletes helyekre kiírt belső választásokon. Ezeken túl elveszik minden, a nemesi címhez kötött ceremonális jogosultsága (a koronázási szertartáson, vagy az udvari, egyházi eseményeken). A történelmi kiváltságok (például a polgári peres ügyekben a letartóztatás alóli mentesség) már régen megszűntek, így ezeknek ma nincs jelentősége.

A királyi hercegi cím elvesztése nem „parlamentari méltóság”, hanem udvari–dinasztikus státusz, hatása közigazgatási–protokolláris jellegű. Megszűnik a jog a „herceg” cím viselésére és az „Ő királyi fensége” megszólítás használatára, ezzel együtt hátrébb kerül (vagy kikerül) a királyi családon belüli és országos precedenciarendből. Elvesznek a címhez kapcsolt tiszteletbeli katonai kinevezések és a védnöki szerepek, és nem illetik meg a „hivatalbeli udvari tag” státuszhoz kötött hivatalos feladatok vagy reprezentációs jogosultságok. A továbbiakban Andrásnak nem jár automatikus közpénz, mivel az állam által biztosított királyi udvartartási támogatás („Sovereign Grant”) nem személyes jog, hanem intézményi keret. András 2019-es visszalépése óta ebből nem részesült (az utolsó nyilvános adat 2010-ből való, abban az évben 249 ezer fontot kapott). Továbbra is jogosult lesz évi 20 ezer font katonai nyugdíjra és 2026-tól kb. 9 ezer font állami nyugellátásra (ugyanakkor személyes biztonságának biztosítása kb. évi 3 millió fontot tesz ki) (Guardian, 2025; ITV News, 2025; Yahoo Finance, 2025). Változik a heraldika is, a királyi hercegi korona és más jelzések használata megszűnik. A trónöröklési rendet a hercegi cím elvesztése nem érinti, mivel azt törvény szabályozza. Bár a törvényekben rögzített esetleges funkciók jogalapját nem a megszólítás adja, kizárható hogy az uralkodó királyi hercegi cím nélkül bízna meg Andrást hivatalos feladatokkal.

Az eset az alkotmányos monarchiához kapcsolódó családi és öröklési kérdéseket is felvetett. Ebben az alapvető sarokpont a 1917-es V. György által kiadott nyílt királyi levél, amely a „herceg/hercegnő” méltóságot és a „Ő királyi fensége” megszólítás szűk körhöz kötötte: a mindenkor uralkodó gyermekeihez, a férfiági unokákhoz és egy speciális kivételhez (a walesi herceg legidősebb fiának legidősebb fia). Emiatt András gyermekei, Beatrix és Eugénia – mint férfiági unokák – születésük óta jogosultak a HRH + „hercegnő” címre. Ezt András 2025 novemberi státusz változása nem érinti, mert a leszármazottak méltósága és megszólítása nem András személyéből levezetett jog (House of Commons Library, 2020).

A nemzetközi jogi dimenziókhoz tartozik, hogy András ügye polgári perként folyt az Egyesült Államokban. A per 2022 februárjában egyezséggel zárult, felelősség-elismerés nélkül, és a felek márciusban közös beadvánnyal kérték a kereset elutasítását (Royal.uk, 2019; Reuters, 2022a; CourtListener, 2022). A brit kormány 2022-es közleménye hangsúlyozta, hogy András magánszemélyként védekezett az ügyben, így a felségjogokkal járó immunitási vitáknak nem volt helye. Az egyezés és az ezek nyomán felerősödő amerikai politikai nyomás közpolitikai jellegű, nemzetközi jogi dimenzió nélkül (nincs kiadatási kérelem, nincs kölcsönös jogsegély büntetőügyben, nincs államközi vita). Az uralkodó belső alkotmányos eszközökkel rendezte a külső reputációs kockázatot. A 2025 novemberi amerikai kongresszusi megkeresés politikai aktus jogi kényszerítőerő nélkül (U.S. House Oversight Democrats, 2025).

A hosszú évek óta zajló események során külön figyelmet kapott András katonai címeinek és kitüntetéseinek megítélése. A 2022-ben András minden tiszteletbeli katonai rangját elvesztette, de kitüntetései megmaradtak. A tényleges harctéri érdemhez kapcsolódó kitüntetések (pl. a Falkland-háborúban szerzett érdemrend) a közvélemény szerint nem tartozik a méltóság, a megszólítás, vagy a cím kategóriájába (Buckingham Palace/Reuters, 2022; The Guardian, 2025b). Előbbiekhez a közvélemény sokkal érzékenyebben és visszafogottan viszonyult, és Károly 2025 novemberi tevékenységei során nem vette el ezeket a kitüntetéseket.

A nyílt királyi levél és a királyi meghagyás alkotmányjogi szempontból óvatos lépésnek tekinthetők, amelyek a precedensjogra építenek. A Korona felségjoga révén a döntés gyors, koherens és arányos volt: a monarchia, mint közjogi intézmény integritása megőrződött, miközben a „kemény” címjogi kérdésben kikerülte a parlament bevonását. A 2019-től 2025-ig ívelő folyamat így alkotmányos tanesetként is szolgál: miként képes egy szimbolikus-jogi intézmény időben és mértékben szabott eszközökkel kezelni a 21. századi reputációs válságot anélkül, hogy a hatalmi ágak viszonyát felforgatná.

HIVATKOZÁSOK

- College of Arms (2004) Royal Warrant establishing the Roll of the Peerage (1 June 2004). Elérhető: college-of-arms.gov.uk (Letöltve: 2025. november 6.).
- CourtListener (2022) *Giuffre v. Prince Andrew*, 1:21-cv-06702 – docket & filings. Elérhető: courtlistener.com (Letöltve: 2025. november 7.).
- Debrett's (2025) 'The Royal Dukedoms – York (1385)'. Elérhető: debretts.com (Letöltve: 2025. november 7.).
- House of Commons Library (2020) The Crown and the constitution. Briefing Paper CBP-8885. Elérhető: commonslibrary.parliament.uk (Letöltve: 2025. november 7.).
- House of Commons Library (2025a) The removal of titles and honours. Research Briefing CBP-10370, 5 Nov. Elérhető: commonslibrary.parliament.uk (Letöltve: 2025. november 6.).
- Ipsos (2025) 'Public support for King Charles III's decision on Andrew', 5 Nov. Elérhető: ipsos.com (Letöltve: 2025. november 7.).
- Legislation.gov.uk (1917) Titles Deprivation Act 1917, 7 & 8 Geo.5 c.47 (eredeti és egységes szerkezetű szöveg). Elérhető: legislation.gov.uk (Letöltve: 2025. november 6.).
- Reuters (2022a) 'Prince Andrew settles lawsuit by sex abuse accuser Virginia Giuffre', 15 Feb. Elérhető: reuters.com (Letöltve: 2025. november 6.).
- Reuters (2022b) 'Explainer: What we know about Prince Andrew's settlement with Virginia Giuffre', 15 Feb. Elérhető: reuters.com (Letöltve: 2025. november 7.).
- Royal.uk (2019) 'A statement by His Royal Highness The Duke of York', 20 Nov. Elérhető: royal.uk (Letöltve: 2025. november 7.).
- The Gazette (2025a) 'Crown Office: Letters Patent (3 November 2025) – removal of HRH style and the dignity of prince'. Elérhető: thegazette.co.uk (Letöltve: 2025. november 6.).
- The Gazette (2025b) 'Warrant under the Royal Sign Manual (30 October 2025) – removal from the Roll of the Peerage'. Elérhető: thegazette.co.uk (Letöltve: 2025. november 6.).
- The Guardian (2025a) 'King formally strips Andrew of prince title and HRH style', 6 Nov. Elérhető: theguardian.com (Letöltve: 2025. november 6.).
- The Guardian (2025b) 'Andrew to be stripped of naval title, says UK defence secretary', 2 Nov. Elérhető: theguardian.com (Letöltve: 2025. november 6.).
- The Guardian (2022) 'Judge dismisses Prince Andrew case after settlement', 8 Mar. Elérhető: theguardian.com (Letöltve: 2025. november 7.).
- ITV News (2025) 'The mystery behind Prince Andrew's finances', 21 Oct. Elérhető: itv.com (Letöltve: 2025. november 6.).

- Yahoo Finance (2025) ‘Andrew entitled to £9,000 state pension’, 4 Nov. Elérhető: finance.yahoo.com (Letöltve: 2025. november 6.).
- YouGov (2025a) ‘Royal family favourability trackers – August/October 2025’, 8 Aug & 30 Oct. Elérhető: yougov.co.uk (Letöltve: 2025. november 6.).
- YouGov (2025b) ‘Would you support stripping former Prince Andrew of his Vice Admiral title?’, 3 Nov. Elérhető: yougov.co.uk (Letöltve: 2025. november 6.)